

Tariq Ali: Om Egypten

[Från London Review of Books, 30 maj 2014. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

Samtal i Kairo präglas av datum: 11 februari (Mubaraks fall), 24 juni (valet av Mursi), 30 juni (Sisis kupp), som det tar ett tag att vänja sig vid. På gatorna vanställs väggmålningarna på martyrerna med svart bläck. Taggtråden, de av staten uppbyggda barrikader och grindarna som användes för att stänga av gatorna finns kvar. Min utgivare, Karem Youssef, berättar för mig om upprorets geografi, och beskriver hur hon själv radikaliserades vecka för vecka. Det är alltför tidigt att behandla händelserna nostalgiskt, eftersom de enligt vissa ännu inte är slut. Jag är inte så säker på det, men det är otvivelaktigt så att hoppet är ute.

Under och efter upproret stod Mubaraks namn för omoraliskt uppträdande, cynism, falskhet, korruption, girighet och opportunism. Några månader efter Mursis valseger användes samma adjektiv för att beskriva hans styre, och inom kort sa man att han var värre än Mubarak – en grotesk överdrift. Verkligheten är att Muslimska brödrskapet, dess främsta vägledare och dess valda president var sekterister utan några visioner, oförmögna att tillfredsställa upprorets centrala krav: ”ett slut på regimen”. Mursi hade ingen önskan att ena landet med hjälp av en fullständig demokratisering: hans ambition var att bli en islamistisk Mubarak. Hans släpiga lättja och fullständiga ointresse för landets behov ledde till att hans impopularitet ökade dag för dag. Det var inte bara liberaler i städerna som vände sig mot honom. Jag fick höra, och det var inte från Sisianhängare, att i moské efter moské reste sig vanliga troende efter fredagsbönen och khutba* och ifrågasatte brödrskapets predikanter och anklagade dem för hyckleri (ett mycket starkt fördömande inom islam) och för att fylla sina egna fickor.

USA:s ambassadör, Anne Patterson (som kom direkt från en tjänstgöringsperiod i Pakistan), hade hoppats att Mursi skulle bli en egyptisk Erdoğan, men helt bortsett från det faktum att förebilden har förlorat sin glans, så är de två ländernas historia och politiska dynamik ytterst olika. Avsnäst av Sisi, angripen av pressen för att vara ”ensidig” och partisk för brödrskapet, återvände Patterson rasande till Foggy Bottom.§ För första gången på årtal finns det ingen amerikansk ambassadör i staden. Det ”internationella samfundet” är inte särskilt bekymrat: israelerna är lättade över att militären är tillbaka vid makten. Ända sedan Sadat öppnade dörren för privata investeringar har armén varit utmärkta personer att göra affärer med i svåra tider, och precis som Mursi accepterar den nya frälsaren att fredsfördraget är heligt. Men frånvaron av en ambassadör gnager i egyptiernas hjärta. Det är nio månader sedan Patterson lämnade och det egyptiska utrikesdepartementet hävdar bestämt att det bryter mot ”de diplomatiska normerna”. Den militära hjälpen – 1,3 miljarder per år – är viktigare än en ambassadör, och den har delvis frusits sedan mordet på brödrskapets anhängare. I ett telegram till Obama förra veckan utnyttjade Sisi Washingtons retorik och försäkrade presidenten att Egypten ”för krig mot terrorismen ... Den egyptiska armén genomför stora operationer i Sinai-öknen så att den inte förvandlas till en bas för terrorismen som kan hota hennes grannar och göra Egypten instabilt. Om Egypten är instabilt så är hela regionen instabil.”

Givetvis skulle det ha varit mycket bättre om Mursi hade avsatts med en folkomröstning än med en kupp, men militären bestämde sig för något annat och utnyttjade den arabiska våren för att lyfta upp en ny diktator till presidentposten. General Abdel Fattah al-Sisi, en före detta ledare i gruppen kring Mubarak, utsågs till nationens frälsare. Hans bild, baby-ansiktet med designade solglasögon, finns överallt. Sisi ensam, Sisis bild intill Nassers, för att utnyttja folkets nostalgi och antyda att Sisis förebild är en ledare som införde jordreform, byggde upp statsunderstödda industrier, införde gratis

* Khutba kallas den predikan som hålls vid fredagsbönen och vid Eidbönen i en moské – öa.

§ En stadsdel i Washington – öa.

utbildning och genomdrev hårda restriktioner för det utländska kapitalet. Det är en illa hopsnickrad lögn. Det kommer att vara affärer som vanligt under Sisi, vilket bekräftas av den mängd överklasskvinnor som ändrar sina Nefertitihalsband och lägger till en bild av den nya farao. Den väl iscensatta Sisi-hyllande industrin garanterar att det finns lite för alla. Jag trodde inte på att de folkliga marknaderna sålde billiga kvinnounderkläder med Sisis ansikte tryckt på framsidan förrän jag såg en bild på det. Mina försök att köpa några dussin misslyckades. De var slutsålda. Jag vill bara upplysa om att jag inte provade Sisi-mackan, chokladen ”Egyptens hjälte/Egyptens räddare”, eller mansparfymen ”Sisi är min president”. Jag måste medge att Sisi-behån är ganska förtjusande, men inte den här gången. Varför inga Sisi-blöjor? Kan det finnas något bättre sätt för nyfödda medborgare att träffa sin ledare?

Två veckor före valet av generalen ägde det mesta av Kairos aktivitet rum på TV-skärmarna. Det fanns en del uppmuntrande tecken. Dagen innan jag reste hem visade sig något som hade reklamrats som en enorm demonstration för huvudkandidaten inför valet bli ett fiasko. Färre än tvåusen personer ville lyssna på ”nationens räddare”! En panikslagen byråkrati samlade snabbt ihop statsanställda, inklusive soldater och poliser utan uniform, för att öka på antalet, men en vresig Sisi bestämde sig för att inte heller han skulle komma. Det kvittar. Hans seger är säkrad. Och politiken? Tja, det har förekommit massor av löften: 22 nya industristäder, 26 turistcentrum och åtta nya flygplatser. När han ombads att vara mer specifik tillkännagav frälsaren att han kommer att tygla ungdomsarbetslösheten – för närvarande 24,8% eller 6,5 miljoner, även om de verkliga siffrorna är mycket högre – genom att köpa lastbilar för att transportera fruset kött till fattiga områden och anställa chaufförer för att forsla dit det. Lyckligtvis är egyptier kända i hela arabvärlden för sin mycket speciella sorts humor.

Hur är det med den besegrade oppositionen? Den måste utrotas från samhället, säger Sisi. Hans rival om presidentposten, Hamdeen Sabahi, en välmenande men svag figur från etablissemang, håller med generalen om många saker. Inom loppet av tre månader har Egyptens domare dragit landets goda namn i vanrykte (ett brott enligt konstitutionen) genom att döma mängder av fängslade brödraskapsmedlemmar, totalt 1.100, till döden efter kollektiva rättegångar som varade knappt 10 minuter vardera. Liberaler med kort minne applåderar. Det är det enda sättet. En kvinnlig journalist från *al-Ahram* blev tokig när jag angrep domarna för straffen. Mer deprimerande var att en gammal vän och radikal koptisk intellektuell, Hani Shukrallah, som satt som ordförande vid ett av mina tal, förvånades av min fientlighet mot Sisi. Privat sa han: ”Var snäll och förstå att det pågår en strid om Sisis själ.” När jag påpekade att det var militära officerare, inte Mursi, som körde pansarfordon genom en till stora delar koptisk folkmassa utanför den statliga televisionens högkvarter, nickade Hani och muttrade cyniskt: ”Jag antar att de måste börja någonstans.” Ett välkänt exempel på att vända kappan efter vinden är Abdulrahman al-Abnudi, en radikal ikon sedan 1960-talet: en poet som en gång i tiden bestämt hävdade att intellektet inte får sin fulla kraft förrän det angriper makten, men som nu skriver hyllningar till Sisi.

Frånsett liberaler inom landet är Sisis starkaste anhängare i regionen de Wahabitiska furstarna som styr Saudiarabien och avskyr brödraskapet, som finns närvarande kring hela Persiska viken och får statligt beskydd från Qatar (därav de spända förbindelserna mellan Riyadh och Doha). Tvångsavsättningen av Mursi välkomnades varmt av Riyadh och sauderna belönar sina vänner generöst: de skickade Egypten en gåva på 2 miljarder dollar i form av oljeprodukter. Dessutom kommer gratis bränsle till ett värde av 3 miljarder dollar att strömma in i landet mellan april och augusti i år. Färre elavbrott innebär mindre ilska bland allmänheten.

Men ändå kommer det inte att bli lätt för den valda diktaturen att minska det missnöje som börjar spira. Den egyptiska Fackföreningsfederationen är fullständigt misskrediterad och betraktas inte så mycket som en byråkrati utan som en polisstyrka med makt att övertala, tvinga, muta eller skrämja arbetare och deras familjer. För att genomdriva sin vilja kommer den nya samhällsordningen att försöka förbjuda strejker och kommer utan tvivel att fängsla och tortera inofficiella fackförenings-

medlemmar. Studenterna på al-Azhar har varit motspänstiga ända sedan det militära maktövertagandet . När en del kastades ut kom andra ut på gatorna. Förtryck följde i form av tårgas och hagel och svår misshandel av de olyckligt lottade i fängelse. Dussintals studenter fick fyraåriga fängelsestraff. Media har offentligt blivit varnade att hålla sig undan från frågan om korrruptionen, eftersom den demoraliserar och provocerar folket. Sisi hävdar själv att hans söner fick sina jobb på sina egna meriter. En av dem är officerare i den militära underrättelsetjänsten, den andra arbetar för en statlig inspektion som övervakar korrruption, kontrakt etc. Båda är lönsamma och mycket efterfrågade positioner. Åsikten att pojkarna Sisi klarade det själv är löjlig.

Avskyn mot kulten kommer att öka. Det är jag säker på. Och snart nog kommer olika delar av etablissemangen att vara i full gång och fullt upptagna av taktiskt spel och manövrer om positioner och kontrakt. Och brödrskapet? Utfrusna, fängslade, mördade kommer de som är kvar att splittras: en del kommer att tala för att dra sig tillbaka från politiken och andra kommer att kräva ett militant, till och med väpnat svar. Men oavsett hur mycket deras motståndare vill krossa dem så är det inte lätt att döda miljontals människor.

22 maj